

Допити... П'ятирічний термін. У 1943 році М. Г. Кропив'янського випускають на свободу. Смерть його спіткала у Ніжині? у 1948 році. За кілька днів до своєї кончини у міській лікарні він сказав молоденькій медсестрі: «Ти мене не бійся, дочко, я просто старий бандит, хочеш, я тебе навчу грецької мови». У його очах були біль і страждання.

Віктор ЕМЕЛЬЯНОВ,
завідуючий відділом Ніжинського краєзнавчого музею.

АНДРІЙ БОБОЛЯ І «ТАРАС БУЛЬБА»

Відомий єзуїтський чернець-проповідник Андрій Боболя, який походив зі стародавнього шляхетського роду герба Лелива з містечка Страхотин під Саноком, народився 1591 року. Він активно пропагував католицизм 26 років у Бобруйську та Пінську, за що його прозвали «пінським апостолом».

Полонений 1657 року українськими козаками біля с. Могильної (нині в межах міста Іваново Брестської області), був скараний ними на горло. Поховали мученика у Пінську. 1827 року його мощі перенесено до Полоцька. Римський папа Пій XI канонізував Андрія Боболю 1853 року.

За книгою В. Леонюка «Словник Берестейщини», сучасна поліська легенда ототожнює Андрія Боболю з Андрієм Бульбою, неfortunним героєм повісті Миколи Гоголя. Очевидно, що ця легенда має стародавнє коріння. Тоді можна припустити, що великий російський письменник знав легенду, а це означає не випадковий збіг імен. Тим паче, дія у повісті «Тарас Бульба» відбувається в місті Дубно (недалеко від Іванова, сусідня Рівненська область). Постає питання: звідки Гоголь, який ніколи не бував на Поліссі, дізнався про легенду?

Відповідь очевидна: від свого друга, великого знавця українського фольклору Михайла Максимовича. Але ж він так само не бував на Поліссі. Можна припустити, що Максимович відшукав цю легенду у паперах покійного фольклориста Зоріана Доленги-Ходаковського, творчу спадщину якого друг Гоголь вивчав і навіть дещо з неї опублікував у своїй відомій збірці «Українські народні пісні» (1834), якраз перед першим виданням 1835 року повісті «Тарас Бульба». Неявно вказує на те, що так і було, тривале проживання Доленги-Ходаковського у Кременці і під самим містом Дубно.

Можливо, Гоголь не випадково зацікавився поліською легендою, бо в його роду вважали предком пінського греко-католицького єпископа (1596—1602) Іону Гоголя.

Не слід забувати, що письменник мав подвійне прізвище Гоголь-Яновський, що вказує на його можливі івановські корені, бо Іваново до 1939 р. називалося Янов. Зазначимо, що біля Іванова знаходиться село Достоево — родове гніздо Достоевських. Отже, предки великих письменників Миколи Гоголя і Федора Достоевського були уніатськими священиками з Берестейщини.

Взагалі, смерть Андрія Боболі є одним з виявів трагедії українського козацтва, що змагалось за православну церкву, яка з часом стала знаряддям знищення Козацької держави.

Олександр ІЛІН

НІМЕЦЬКА МЕНШИНА НА БАХМАЧЧИНІ!

Останнім часом зростає інтерес до національних меншостей в Україні. Адже в двадцять роки нинішнього століття, приміром, німецька діаспора в Україні становила 616,9 тисячі чоловік і на території нашого району проживало їх 6153. Виникає питання: які ж зміни сталися з німецькою меншиною, що зникла, не залишивши слідів навіть у топографії?

Загляньмо ж в глибину історії нашого краю. Ще в XII столітті бахмацькі землі були густо населені слов'янськими і тюркськими народами. У літописних документах неодноразово згадуються такі літописні міста: Бахмач, Білі Вежі, Димитрово, Івангород, Сиволож. З настанням монголо-татар землі були спустошені, та після Визвольної війни 1648—1654 років територія між ріками Борзенкою і Остром перетворилась на місце зосередження козацького війська. В одному з таких пунктів виникло село Куринь. Протягом цілого століття ці землі знаходились в управлінні артилерії гетьманства. Ліквідувавши його, Катерина II наказала генеральній канцелярії передати так званий Біловізький степ у відомство Малоросійської колегії князю Мещерському, а в 1763 році вона оприлюднила маніфест «О дозволенні всем иностранцам, в Россию въезжающим, поселиться в которых губерниях они желают». І в 1766 році у Біловізькому степу оселяються німецькі колоністи з Франкфурта-на-Майні, а в 1762 — з